Malthe-Sørenssen-utvalget

Vår saksbehandler	Kopi til	Vår dato	Vår referanse	Deres referanse
Eli-Karin Flagtvedt		31.10.2025		

Unios innspill til Malthe-Sørenssen-utvalget

Vi viser til invitasjon til å sende innspill til utvalget om KI i høyere utdanning. Unio sender med dette innspill til hva vi mener det er viktig for utvalget å drøfte. Vi tar utgangspunkt i noen av de spørsmålene utvalget stilte til deltakerne i innspillsmøtene i september 2025.

Med over 400 000 medlemmer i til sammen 14 forbund er Unio Norges største hovedorganisasjon for ansatte med høyere utdanning. Vårt formål er i å ivareta universitets- og høyskoleutdannedes interesser ved å arbeide for høyere verdsetting av deres utdanning, kunnskap, kunnskapsformidling, forskning og kompetanse. Den teknologiske utviklingen, og særlig utviklingen innenfor KI, har selvfølgelig stor betydning for våre forbund og deres medlemmer. Dette er i hovedsak store profesjonsutdanninger i politiet, utdanningssektoren og helsesektoren.

I Unios politiske plattform fremhever vi at partssamarbeidet skal legge rammene for den digitale omstillingen. Medbestemmelse og involvering skal være en forutsetning for utvikling, anskaffelse og implementering av ny teknologi, for å sikre tillit og legitimitet til den teknologiske utviklingen.

Unio-rapport om KI i arbeidslivet
I 2024 utarbeidet NIFU en rapport på vegne av Unio om KI i arbeidslivet.[1] Rapporten bestod av en kunnskapsoppsummering av relevant forskningslitteratur knyttet til bruk av KI i arbeidslivet, samt en intervjustudie som undersøkte hvordan ansatte innenfor Unio-forbundenes yrkesgrupper opplever møtet med KI i sin arbeidshverdag.

Et av hovedfunnene, både i forskningslitteraturen og blant informantene, er at KI i begrenset grad er innført, og at mye av bruken av KI i arbeidssammenheng er utprøvende og utforskende, og i stor grad overlatt til den enkelte. Informantene etterlyste mer systematiske og tilpassede kompetansehevingstiltak, og ikke minst ble det understreket hvor viktig det er å sette av nok tid og ressurser til kompetanseheving. Samtidig var de frustrerte over mangelen på systematikk og god ledelse i tilnærmingen til bruk av KI.

Et funn fra studien er at våre informanter har forventninger til at bruken av KI skal lette arbeidsoppgaver og endre måten vi jobber på, på en positiv måte. Informantene våre er lite bekymret for at KI skal overta jobbene deres, men er mer bekymret for at sensitive data skal komme på avveie, diskriminering og falske fakta produsert av KI.

Dette mener vi er overordnede og gjengse problemstillinger som utvalget må ta med seg i arbeidet.

[1] NIFU-rapport 2024:23 *Kunstig intelligens i arbeidslivet*.

Det må forskes mye på innføring, bruk og konsekvenser av KI i UH
KI er et nytt fenomen, og utviklingen av verktøyene skjer fort. Kombinasjonen av lite erfaring og høy utviklingstakt gjør det ekstra vanskelig både å lage en politikk som kan stå seg på sikt, og å gjøre gode vurderinger av samfunnsmessig risiko. Unio er opptatt av at digitaliseringen av store samfunnsstrukturer må bygge på forskning og erfaring fra ledende fagmiljøer, og at det forskes på konsekvensene av bruken av teknologien, i tillegg til forskning på selve teknologien.

Ansatte må involveres og få tilstrekkelig og relevant kompetanseheving
Som NIFU-rapport 2024:23 viser, etterspør ansatte blant Unio-forbundenes medlemmer mer og mer systematisk kompetanseheving i bruk av KI. Ildsjeler og prøve-og-feile metoden er et svakt grunnlag for å sikre alle tilstrekkelig kompetanse i bruk av KI, og ikke minst i vurdering av konsekvensene av bruken. Ansatte trenger en grunnleggende forståelse av hva KI er, hvordan systemene fungerer, og hvilke konsekvenser bruken kan få for dem selv, studenter, elever, pasienter, brukere og pårørende.

For eksempel trenger helsepersonell brukervennlige arbeidsverktøy som understøtter kvalitet i tjenestene, arbeidsprosesser og god arbeidsflyt og som gir fornuftig og effektiv tidsbruk. De må oppleve at teknologien har en nytteverdi. Helsepersonell må derfor involveres tidlig, allerede ved kartlegging av behov for ny teknologi, til utvikling, anskaffelse, innføring, organisering og forvaltning av løsninger.

Utdanningsinstitusjonen må derfor gi kompetanseheving til ansatte. Undervisere og veiledere må på samme måte som studentene utvikle informasjonskompetanse og KI som verktøy. Det gjelder hele arbeidsprosessen i planlegging, gjennomføring, vurdering og evaluering av undervisningsopplegg. Det er antagelig et stort potensial for undervisere til å effektivisere enkelte arbeidsprosesser som kan frigjøre tid til nødvendig egen faglig utvikling. Eksempler her kan være arbeid med emneutvikling og timeplanlegging mm. KI kan på samme måte som for studenter, være en sparringspartner for undervisere.

KI må støtte læringsprosessene, ikke erstatte dem
Utvikling og integrering av KI i høyere utdanning må bidra til å støtte opp under kjerneoppgavene til institusjonene. KI kan være støtte i administrative oppgaver, i forskning og i formidling. Men det er en utfordring å sikre at studentenes læringsutbytte holder høy kvalitet, og at ikke KI brukes om en snarvei eller en «kognitiv avlastning» i læringsprosessen. For Unios ansatte i UH og profesjonsutdannede i utdanningssektoren og helsesektoren er det avgjørende å utvikle generelle kompetanser som kritisk sans, refleksjon og evne til å trekke konklusjoner ut fra både store den store mengden data KI kan generere, men også evne til å trekke i tvil og kritisk vurdere hva KI ikke belyser.

Utdanningssystemet i UH må gi studentene kunnskaper og ferdigheter til å stille KI de riktige spørsmålene, til å ta lederrollen i utviklingen av ny kunnskap, til å finne de riktige problemstillingene, og ikke minst evne til å tolke svarene. Kildekritikk er en vesentlig kompetanse her.
Til dette kreves det betydelig fagkunnskap/domenekunnskap. Denne kunnskapen kan KI ikke erstatte. KI kan bidra som verktøy for beslutninger. Men våre studenter utdanner seg i stor grad til yrker der man jobber for og med mennesker. Her må det være de profesjons-etiske vurdereringene som ligger til grunn for beslutninger.

KI krever endring i vurderingsformer
KI vil kreve endring av vurderingsformer. En side ved saken er juks, en annen og langt mer alvorlig handler om hva slags kunnskaper, ferdigheter og kompetanse studentene sitter igjen med, dersom man bruker KI på gal måte i utdanningsløpet. Vurderings- og eksamensformer må, som i dag,

tilpasses de enkelte studier og emner. Andre typer vurderingsformer, som vektlegger læringsprosessen i tillegg til selve sluttkompetansen, krever andre former for vurdering, for eksempel presentasjoner, muntlige høringer og diskusjoner underveis i læringsprosessen. Dette er mer tid- og ressurskrevende. Utvikling av ulike former for vurdering og eksamen må skje i samarbeid mellom ansatte og studenter, og det må legges til grunn god forskningsbasert kunnskap om pedagogikk og læringsprosesser, på fagenes premisser.

Samtidig må både læring og vurdering inkludere bruk av KI, det er jo nettopp dette verktøyet de aller fleste yrkesgrupper vil møte når de kommer ut i arbeidslivet.

Det er behov for retningslinjer både sentralt og lokalt
For profesjonsutdanningene er det viktig å sikre lik kvalitet i tjenestene i hele landet. Da kan ikke lokale løsninger bidra til at studentene har ulike kompetanse ved endt utdanning.

Det må utvikles et regelverk (lov og forskrift), og tydelige retningslinjer for bruk av KI i undervisning og vurdering, som forholder seg til nasjonale og internasjonale retningslinjer for bruk av KI, personvern og akademisk integritet.

Utvalget må se nærmere på opphavsrett
Det finnes flere eksempler på at vitenskapelige artikler er brukt til å trene opp språkmodeller, uten at det er tatt stilling til opphavsrettslige spørsmål. Dette er foreløpig et område som ikke er regulert godt nok, og der det ikke er tatt stilling til hvordan faglige og økonomiske rettigheter kan sikres. Dette må utvalget ta opp i full bredde, og blant annet vurdere hvilke grep myndighetene kan ta for å ivareta opphavsretten. Å få på plass retningslinjer raskt vil være et første steg på veien, men det må også vurderes andre typer tiltak.

Med bakgrunn i dette vil vi anbefale utvalget å drøfte følgende problemstillinger:

- Utvikling og bruk av KI i høyere utdanning må ta utgangspunkt i hva KI kan gjøre for å gjøre utdanningene bedre
- Utvikling og bruk av KI i høyere utdanning må skje i tett partssamarbeid på institusjonene. Det må skapes tillit til at KI utgjør muligheter, ikke trusler.
- Det må skapes tid og ressurser til kompetanseheving, utprøving og samarbeid
- Studentene må involveres
- Utviklingen må være forskningsbasert, og det må forskes på teknologien, på pedagogisk bruk av teknologien og på konsekvenser av teknologien
- Ansvarsfordelingen må være tydelig, og det må tas lederskap på alle nivå
- Beredskapstenkning må inn som en faktor i utviklingen og bruken av KI
- Det må lages retningslinjer for bruk av KI, både nasjonalt og på institusjonene

Vennlig hilsen
Unio

Jon Olav Bjergene
Sekretariatsjef

Eli-Karin Flagtvedt
Fagsjef – utdanning, forskning og kompetanse